

-9%

-10%

-10%

-10%

-20%

-10%

-25%

-10%

-10%

-10%

-18%

-13%

Napisao: [Ljubica Jurič](#) 13.08.2025.

NEVIDLJIVE RUKE SUSTAVA

Između krede i ekrana: Djelatnice u obrazovanju u vremenu digitalizacije i manjka podrške

Da bi se osiguralo kvalitetno obrazovanje, država mora povećati dignitet učiteljskog poziva, realno vrednovati rad i pružiti podršku.

"Nevidljive ruke sustava – žene koje drže društvo, ali ne i moć" krovni je naslov ovogodišnjeg projekta koji provodim u sklopu Programa za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama Agencije za elektroničke medije.

AdChoices

Kroz ovaj projekt istražujem ulogu žena u tzv. **nevidljivim zanimanjima** - onima koja čine okosnicu našeg društva, ali ostaju potplaćena, podcijenjena i bez političkog utjecaja. To su poslovi u obrazovanju, zdravstvu, socijalnoj skrbi, civilnom društvu te skrbi za palijativne bolesnike i starije.

Danas se fokusiram na **obrazovanje** - sektor koji u Hrvatskoj nose žene, ali u kojem rijetko odlučuju o smjeru njegovog razvoja.

Učionica - početak naše budućnosti

Nekada je učionica mirisala na kredu i papir. Danas zidove krasi pametne ploče, nastava se sve češće odvija preko ekrana, a komunikacija s roditeljima seli se na Viber i WhatsApp.

Iza kulisa ove digitalizacije stoje uglavnom žene - učiteljice, nastavnice, pedagoginje, stručne suradnice - čiji se rad rijetko priznaje, a još rjeđe nagrađuje.

Dok društvo olako izgovara pojmove poput "kurikularna reforma" i "digitalna transformacija školstva", one rade izvan propisanih normi, bez tehničke podrške, s minimalnim mogućnostima napredovanja i bez stvarnog utjecaja na obrazovne politike.

AdChoices

Od ukupnog broja zaposlenih u obrazovanju - 129.816 - žena je 104.970, podaci su to [Državnog zavoda za statistiku od 31. ožujka 2024. godine - Zaposleni prema spolu i djelatnostima.](#)

Digitalizacija školstva: pomoć ili dodatni teret?

Tijekom pandemije školstvo je doživjelo ubrzanu digitalizaciju. Platforme, e-Dnevnic, virtualne učionice - sve je trebalo postati lakše i učinkovitije. No tehnologija je često postala dodatni teret.

- Digitalizacija nije "must have". Korištenje digitalnih alata mora biti svrsishodno, a time onda i korisno i dobrodošlo. A to znači da je takve nastavne situacije potrebno pomno planirati. Kao, uostalom, i svaku drugu etapu sata, oblik ili metode rada. Međutim, da bismo to mogli, kad je digitalizacija u pitanju, potrebno je dobro upoznati svaki alat, njegove mogućnosti i ograničenja, je li dostupan u *free* verziji, mogu li ga koristiti naši učenici... Dakle, opet dodatni rad učitelja i stručno usavršavanje koje je, u pravilu, "nevidljivo" čak i obrazovnoj struci - ravnateljima, kolegama, ali i obrazovnoj politici. Pogotovo ovima potonjima jer da nije tako onda bi resorno ministarstvo osiguralo sredstva makar za licence pojedinih alata, a koje si, ako ih želimo koristiti, sami plaćamo. Također, ona digitalna "infrastruktura" - laptopi i računala kojima su prije nekoliko godina opremane škole unutar projekata e-škole i *Škole za život* polako je pregazilo vrijeme i pitanje je koliko će i kako škole moći same obnavljati tehnologiju... - riječi su gospođe **Đurđice Krtnjek**, predsjednice Udruge hrvatskih učitelja razredne nastave Zvono (UHRN Zvono) koja je spremno odgovorila na sva moja pitanja.

Naravno, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih do danas nije imalo što komentirati. Oni na e-maileve ne odgovaraju, pa ih nekako opravdavam godišnjim odmorima.

U manjim sredinama, na otocima, nedostatak opreme i loši uvjeti dodatno otežavaju situaciju. Zato ne čudi da učitelji često kupuju vlastitu opremu.

Nevidljiva svakodnevica: posao koji ne prestaje

Na papiru, učiteljice i nastavnice često imaju radno vrijeme koje prosječni promatrač doživljava kao povlasticu - nekoliko sati nastave dnevno, školski praznici, slobodno ljeto. No stvarnost daleko nadilazi satnicu. Pripreme, administracija, evaluacije, izrada testova i materijala, dopisivanje s roditeljima, razredništvo, izvannastavne aktivnosti, izleti i projekti - sve to ulazi u radnu svakodnevicu koja ne staje nakon zvona.

- Radna svakodnevica učiteljice je zahtjevna stoga što podrazumijeva različite izazove, ne samo ovaj - kreda ili digitalni alati. Među njih svakako spadaju i sve lošije predčitalačke vještine naših učenika, neodgovarajuća razina socijaliziranosti i socijalnih vještina te svakako sve problematičniji stav i odnos roditelja prema školi i učenju. Situacije su to koje zahtijevaju pomnu pripremu i permanentno stručno usavršavanje, a koje često nisu dovoljne jer su mnogi izazovi svakodnevnog rada u učionici nepredvidljivi - kaže Đurđica Krtanjek.

Stres i emocionalni rad u obrazovanju - skriveni teret obrazovanja

Pojam emocionalni rad (engl. *emotional labo(u)r*, *emotional work*) fenomen je suvremenih društvenih znanosti, posebice područja sociologije i psihologije. Popularnost terminu raste 1980-ih godina, nakon knjige poznate američke sociologinje **Arlie R. Hochschild**, *The Managed Heart: the Commercialization of Human Feeling* (1983.) u kojoj je objavila rezultate svojeg istraživanja o emocionalnom radu među stjuardesama i inkasatorima u SAD-u. Ukratko, emocionalni rad se odnosi na upravljanje emocijama tijekom interakcija s klijentima radi postizanja profesionalnih ciljeva i usklađivanja sa zahtjevima radne uloge.

Posao učiteljice uključuje intenzivan emocionalni rad - upravljanje vlastitim i tuđim emocijama, često bez odgovarajuće podrške. Emocionalni rad postaje najopterećeniji dio posla, a učitelji su često prva linija podrške učenicima u krizama.

O „učiteljskom stresu“ piše se i govori godinama (Kyriacou, 2001). Većina nastavnika povremeno doživi stres, međutim velik broj učitelja, otprilike svaki četvrti, prilično često doživljava stres (Cole i Walker, 1989; Travers i Cooper, 1996; prema Kyriacou, 2001). Europska zaklada za poboljšanje životnih i radnih uvjeta (Eurofound) u izvještaju iz 2020. navodi se da su učitelji među najizloženijim skupinama radnika na stres i izgaranje.

Stresori mogu biti disciplina učenika, ocjenjivanje, objašnjavanje slabog napredovanja učenika roditeljima i slično. Svaka od tih situacija je mogući izvor stresa. Izvori stresa razlikuju se od učitelja do učitelja, no kod svih će stres nastati kad je ugroženo njihovo dostojanstvo ili zdravlje.

- Preopterećenost učiteljice nikad nije jednoznačnog uzroka - uvijek je to kombinacija više oblika zato što je takav, kompleksan, naš posao. Činjenica je da smo svjedoci sve češćim znakovima [burnouta](#) te da naša profesionalna svakodnevica sve više i češće narušava naše zdravlje - i ono fizičko, i ono psihičko - nastavlja Đurđica.

Zapitala sam se koliko se uopće vrednuje emocionalni rad koji učiteljice svakodnevno ulažu.

- Učestalost simptoma izgaranja na poslu upravo zbog sve zahtjevnijih uvjeta u kojima radimo, je zabrinjavajuća. Činjenica je, također, da taj naš angažman i rizici povezani s njime, naša obrazovna politika uopće ne vrednuje, niti priznaje.

Dovoljno je samo pogledati Pravilnik o normi ili popratiti pregovore za granski kolektivni ugovor i osvjedočiti se kako smo mi učitelji u očima resornoga ministarstva i ministra financija doživljeni kao polurobotizirana bića koja, lišena emocionalnog i socijalnog, toliko i toliko sati rade nastavu, dežuraju, pripremaju se, stručno se usavršavaju... I sve to ukalupe u 40 satno radno vrijeme ne želeći priznati realno stanje, uvjete i situacije koji su sve samo ne idealni...

Također, činjenica je, ona koju obrazovna politika, ali i javnost ne znaju (ili ne žele znati), a ta je da naš posao zahtijeva mnogo rada kod kuće te tako narušava naše osobno/privatno/obiteljsko vrijeme. Naše privatno vrijeme, ono nakon osmosatnog radnog vremena, u pravilu je isprepletano s našim profesionalnim obvezama. To svakako narušava naše psihičko zdravlje jer je veoma zahtjevno stalno balansirati između privatnog i poslovnog, a da nije na štetu jednoga ili drugoga i jednostavno ne daje vremena za nužno opuštanje - pojašnjava gospođa Krtanjek.

Sustav nagrađivanja i napredovanja

Učiteljice čine više od 85 posto zaposlenih u osnovnoškolskom obrazovanju. Unatoč tome, žene rijetko dolaze do rukovodećih pozicija ili do mjesta u institucijama koje kroje obrazovnu politiku. Sustav napredovanja temelji se na stažu, formalnim seminarima i ispunjavanju birokratskih uvjeta, a ne na stvarnim rezultatima rada ili inovativnosti.

- Da, muškarci u obrazovnom sustavu imaju status podzastupljenog spola jer ih je u sustavu svega dvadesetak posto. Na žalost, i u obrazovanju je preslikana naša uvriježena praksa da vodeće pozicije u većini slučajeva obnašaju naši kolege. Teško je naći opravdane razloge za takvo stanje. Vjerojatno neki leže u činjenici da obiteljski život, njegova organizacija, briga o djeci, kućanski poslovi... ipak većinom počivaju na nama ženama. Vjerujem da se iz toga razloga žene i manje natječu za mjesto ravnatelj/ice.

Što se napredovanja tiče, ne treba ravnateljsku poziciju smatrati napredovanjem. Često je to veoma zahtjevna pozicija gdje čovjek mora znati balansirati između kolektiva, roditelja i obrazovne politike koja ga je i postavila na to mjesto - zaključuje Đurđica Krtanjek.

Zaključak - rodna segregacija je očita: žene nose teret obrazovanja, ali ne donose odluke. Obrazovanje, iako ženski sektor po brojkama, ostaje muški po moći.

Vrijeme je da ih čujemo

Da bi se osiguralo kvalitetno obrazovanje, država mora povećati dignitet učiteljskog poziva, realno vrednovati rad i pružiti podršku.

Predsjednica Udruge hrvatskih učitelja razredne nastave Zvono (UHRN Zvono), Đurđica Krtnjek završava: "Želi li naša država osigurati kvalitetno obrazovanje, mora svojim odnosom, kroz zakonodavni okvir, doprinijeti unaprjeđenju digniteta struci i pošteno, svjesna svih okolnosti u kojima radimo, vrednovati naš rad i doprinos razvoju društva u cjelini. Sve dok budemo svjedočili podcjenjujućem i omalovažavajućem odnosu spram nas, iz sustava će odlaziti kvalitetni kadrovi, zanimanje za učiteljska zvanja i dalje će kopnjeti, izgubit će se svaki entuzijazam i motivacija za unaprjeđenjem procesa poučavanja.

Udruga Zvono nije sindikat, već strukovna udruga koja nastoji pomoći učiteljima kroz stručno usavršavanje i razmjenu dobre prakse. Kroz naše FB zbornice, Revije dobre prakse, tematske grupe, naše kolegice i kolege razmjenjuju svoju dobru praksu, umrežavaju se putem različitih projekata, pomažu jedni drugima i tako svoje poučavanje osuvremenjuju i čine privlačnijim svojim učenicima. Održale smo i brojne edukacije, na različitim platformama, o korištenju različitih alata za pripremu i realizaciju nastave. Sve to radimo volonterski i do sada nismo sudjelovanje u tim aktivnostima uvjetovale čak ni obveznim članstvom u našoj Udruzi.

Dakle, oslušivali smo što struci treba, a želimo to raditi i nadalje. Iako imamo novih ideja, a ne nedostaje ni entuzijazma i kolegijalnosti. Naše djelovanje, na žalost, ograničeno je našim skromnim budžetom - financiramo se isključivo iz članarine, a formalni broj članova mnogostruko je manji od broja kolegica i kolega koji koriste naše grupe, aktivnosti i resurse."

Vrijeme je da prestanemo govoriti o obrazovanju bez onih koje ga nose na svojim leđima. Ove žene ne traže medalje ni herojske titule. Traže sustav koji ih vidi, priznaje i podržava. Sustav koji neće gušiti entuzijazam političkim eksperimentima, nego omogućiti kvalitetno obrazovanje i zdravu radnu atmosferu.

Jer bez njih - tihih i neumornih čuvarica naših učionica - nema ni održivog obrazovanja, a ni budućnosti.

Izradu i objavljivanje serijala tekstova pod naslovom „Nevidljive ruke sustava – žene koje drže društvo, ali ne i moć“, autorice Ljubice Jurič, financijski je podržala Agencija za elektroničke medije kroz projekt Poticanja novinarske izvrsnosti za 2025. godinu.

*U tekstu su izneseni osobni stavovi i savjeti autora i/ili autorovih sugovornika koji se ne mogu ni pod kojim uvjetima smatrati službenim stavovima Savjeti.hr-a. Savjeti.hr ne preuzima odgovornost za sadržaj ovog teksta.

Ako želite još zanimljivih poslovnih i životnih savjeta, **prijavite se** na naš dvomjesečni [newsletter](#).

Pružamo personalizirane programa oporavka.

[Postavke privatnosti i kolačića](#)

Upravlja Google. Usklađeno s IAB-ovim TCF-om. ID CMP-a: 300